

TÜRK HARİTACILIĞINA HİZMET EDEN İLİM ADAMLARI

Y. Mühendis HALİT ZİYA TÜRKKAN

YAZAN : GENERAL KADRI TAN

Memleketimizde modern Haritacılığın kurucusu Haritacı Şevki Paşadır. Kadastronun da, modern metodlara göre kurucusu ve uzun yıllar bu alanda yönetici olarak büyük hizmetler ifa eden, Y. Mühendis Halit Ziya Türkkan'dır.

Yurdumuzda teknik alanda, zamanın imkânsızlıklarını da, şahsi gayretleriyle yenerek ün yapmış değerli ilim adamlarımızdan, astronomi ve meteorolojide Prof. Fatin Gökmen (Fatin Hoca) Haritacılıkta Şevki Paşa ve kadastrada da, Y. Mühendis Halit Ziya bey ünlü şahsiyetlerdir.

Üstad Halit Ziya Bey, Osmanlı İmparatorluğunda İstanbul'da (Alî-Hendese-i Mülkiye-i şâhâne) "şimdiki Teknik Üniversite" den mezun olduktan sonra, sırasıyla İzmir, Aydın İleri Bayındırlık mühendisliklerinde, liselerde matematik ve fizik, Halkalı Yüksek Ziraat mektebinde matematik, geometri ve topğrafya öğretmeni olarak görevlendirilmiştir.

Daha sonra, İstanbulda (Defteri hakani Emaneti Heyeti Fenniye Mühendisliği) ne atandı. Tapu ve Kadastro işlerinde faydalı çalışmalara bu görevde başlamıştır.

Bizde kadastro çalışmaları, Cumhuriyet devrinde medeni kanunun kabulü ile verimli bir gelişmeye yönelmiştir.

Halit Ziya Bey, Tapu ve kadastro Heyeti Fenniye Müdürlüğüne atandıktan sonra kadastro etüdüleri için Avrupaya gönderilmiş ve bu incelemeler sonucunda gerekli teşkilâtı kurmuştur. Hazırladığı ve çıkarılmasını sağladığı kanun, Tüzük ve Yönetmelikleri yürürlüğe koyarak metodlu bir çalışmaya başlamıştır.

1939 yılında Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğüne atanmıştır.

Avrupanın çeşitli merkezlerinde, kadastro ile ilgili, kongre ve konferanslara Türk delegesi olarak katılır ve bu branşda lüzumlu ilmî ve fennî usullerin memleketimizde aynen tatbikine çalışırdı.

Üstad Türkkkan mülkiyete sahip olmanın ancak kadaastro ile mümkün olabileceğine iman etmiş bir teknik adam olarak bütün gücünü bu temel dava uğruna harcamıştır.

Halit Ziya Beyin "kadaastro" adlı kitabına, ön söz yazan, devrin ülkücü Adalet Bakanı Mahmut Esat Bozkurt özetle (Medeniyeti bütün icaplarıyla ve zorluklarıyla benimsemiş olan memleketimiz için kadaastronun öneminden, faydasından bahsetmeği fazla bile bulurum. Ben yurdumun kesin kurtuluşunu, batıyı olduğu gibi alıp benimsemesinde görürüm. Kadaastroyu en kısa bir zaman içinde yıldırım hızı ile başarmak zorundayız. Memleketimizin kadaastroyu çabuk yapmağa değil, beklemeğe takatı yoktur.) özlü sözleri ile yurdun bu ana davasını dile getirmiştir.

Üstadın değerli kitabından faydalanarak, yurdumuzda ilk kadaastro çalışmaları hakkında okuyucularına kısaca bilgi vermeyi uygun buldum.

Türkiyede 1873 yılında arazi ve emlâkin, emlâk sicili noktai nazarından, haritalarının meydana getirilmesine başlanmıştır. Daha sonraları, kadaastro ve haritaların bir ihtiyaç üzerine yapılmasına 1908 yılında (Meşrutiyet'den sonra) Konya ovasındaki su işleri faaliyeti ile başlanmış ve tasarruf muamelâtının islâhı çarelerine teşebbüs edilmiştir. Başlangıç olarak İstanbul şehri dahilinde, arsaların alım, satım, ifraz ve taksim muamelâtında, harita tanzimi esas itibariyle kabul edilmiş olduğundan, Defteri hakani Nezaretinde senedatumumiye Müdüriyetine bağlı olmak üzere Harita ve Kadaastro fen kurulu vücuda getirilmiştir. Ayrıca deneme mahiyetinde bir kadaastro okulu açılarak, bir şubesinde ölçme ve diğer hukuk subesinde de tasarruf memurları yetiştirilmeğe başlanmışsa da ilme müstenit bir esasa ve programa malik olmadığından faydalı bir sonuç elde edilememiştir.

Kadastro çalışmalarına, Cumhuriyet devrinde ve 1925 yılında çıkarılan kadastro kanunu ile hız verilmiştir. İlk olarak da İzmir, Manisa, Denizli, Ankara, İstanbul'da Büyükada, Konya, Bursa, Mudanya ve Malatya'da kadastro faaliyetine başlanmış, bir taraftan da Ankara'da tasarruf ve Fen şubelerini kapsayan yeni bir Kadastro Okulu açılarak, lüzumlu kadastro fen elemanları yetiştirilmesine önem verilmiştir.

Değerli Üstad Halit Ziya bey; batılı bir anlayışla, kadastro işlerini kanun, yönetmelik ve prensiplere bağhyarak verimli sonuçlar alınması için çok çalışmıştır.

En son görevi olarak da, havadan fotoğraf almak (fotogrametri) usulü ile kadastro işlerinin çabuk ve daha hassas yapılabilmesi için gerekli hazırlıklara başlamıştı.

1944 yılında kendi isteğiyle emekliye ayrıldı. Emeklilikten vefat tarihi olan Ekim 1966 tarihine kadar, meslekle ilgili çalışmaları yakından izliyerek, uyarıcı görüşlerini, vazifeli arkadaşlara bildirmekten zevk duyardı.

Halit Ziya Türkkan; Türk kadastrocılığının kurucusu ve yöneticisi olarak daima anılacaktır.

Eserleri :

- 1 – Kadastro ne idi, nedir, ne olacaktır,
- 2 – Kadastro hakkında kanun layihaları,
- 3 – Tüzükler ve yönetmelikler,
- 4 – Gazete ve dergilerde meslekle ilgili makaleler.